

ДИДИЧ О. Ю.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального процесу

ЩОДО ВЛАСТИВОСТЕЙ СИСТЕМИ ПРИНЦИПІВ АПЕЛЯЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Дослідження тієї частини законодавства, котра є фундаментальною для всієї галузі, з метою її систематизації та вдосконалення, є першочерговим завданням як для науковців, так і практиків. Це дає змогу розглянути систему принципів кримінального судочинства на тлі процесу реформування кримінального процесуального законодавства України, виявити загальну тенденцію розвитку, механізми трансформації усієї системи цінностей правової системи України, окреслити шляхи та засоби її вдосконалення.

Першочерговим завданням при дослідженні принципів апеляційного провадження є їх структурування та впорядкування.

Влаучись до системного підходу дослідження правових явищ, ми маємо можливість найбільш повно і точно досліджувати процеси становлення і реформування певних категорій. Так і при вивченні принципів кримінального процесу постає об'єктивна необхідність їх систематизації з метою всебічного пізнання, структурування, аналізу та виділення особливостей в цілому та при їх реалізації окремо.

На думку П. М. Давидова, системою принципів кримінального судочинства є сукупність та порядок їх розміщення, при якому принципи послідовно розкривають зміст процесу та його мету. П. М. Давидов вважає, що система принципів кримінального процесу дозволяє краще пізнати його сутність та сприяє правильному застосуванню норм кримінального процесуального права [1, с. 4]. Це визначення зберігає свою актуальність і сьогодні, оскільки враховує різноманітні аспекти цього складного багаторівневого поняття.

І. Л. Беспалько охарактеризував систему як цілісність, яка полягає в тому, що об'єднання її складників є обов'язковим. Частини створюють ціле, саме ціле, об'єднуючи свої частини визначає їх сукупність, зміст і форму, функціональне призначення й роль у складі цілісної системи, форми та способи їх взаємодії [2, с. 29]. Кримінальному процесу притаманна дія у просторі, часі та за колом осіб. Включає в себе сукупність взаємопов'язаних етапів. О. Г. Данильян, з філософської точки зору, описує елементи будь-якої стадії як причинно-наслідкові зв'язки, що зумовлюють особливості прояву загальних закономірностей щодо даної системи параметрів [3, с. 142].

Будь якій системі притаманні певні властивості, що дають змогу відрізнити одну систему від іншої, або, навпаки, виражають подібність між ними. До властивостей системи апеляційного провадження слід

відносити: цілісність, цілеспрямованість, несуперечливість, послідовність, ієрархічність та надійність, а також її адаптивність. Це не вичерпний перелік, проте, на нашу думку, є найбільш загальним.

Цілісність системи полягає в її повноті. Повнота системи повинна забезпечити у ній таку кількість принципів, яка дозволить логічно пояснити правомірність знаходження в даній галузі права будь-якої процесуальної норми.

Цілеспрямованість системи полягає в єдиній меті на досягнення поставлених завдань перед кримінальним судочинством. Кожен принцип окремо та у своїй сукупності покликаний забезпечити виконання поставлених завдань, досягти кінцевої мети з захисту прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина.

Під несуперечливістю розуміється відсутність взаємовиключаючих принципів. Кожен принцип наділений автономією, він має бути унікальним та нести власне смислове навантаження.

Послідовність та ієрархічність принципів пояснює внутрішньо-організаційний устрій самої системи. Наявність загальних, базових положень, власне, для самих принципів, та відповідність кожного з них, що створює можливість упорядкувати самі засади в першу чергу. Хоча Кутинська О. П. [4, с. 107] заперечує наявність ієрархічності тим, що принципи рівні за юридичним значенням та в такому випадку відбувалося б припіднесення значення одних іншими, проте ми вважаємо, що принципам притаманна не субординаційна ієрархія, а саме генетична ієрархія (походження одного принципу від іншого).

Надійний принцип — справедливий; той, який загальновизнаний та прийнятий суспільством, здатний задовольнити суспільний та особистісний інтерес.

Враховуючи динаміку розвитку суспільних відносин, невід’ємні процеси прогресу, принципи в рамках системи, повинні адаптуватися до сучасних потреб, щоб уникати їх застарівання та недопущення павтита декларативного характеру.

Як зазначалося вище, система має свою внутрішню структуру, елементи якої взаємодіють між собою, тобто відбувається внутрішня взаємодія принципів між ними. І. Л. Беспалько вказує на 2 критерії такої взаємодії: завдання кримінального процесу та тип процесу. Перший критерій він пояснює так: «Якщо виходити з того, що принципи — вихідні, основні положення процесу, то цілком очевидно, що ці властивості є характерними не тільки для всієї системи, а й для кожного її складника — принципу. Тільки система принципів може гарантувати досягнення кінцевої мети кримінального процесу» [5, с. 32]. Лише дотримання усієї сукупності принципів, а не їх частини, може забезпечити реалізацію поставлених завдань, визначених Кримінальним процесуальним кодексом України. Другий критерій визначає побудову усіх стадій процесу, форм судочинства, обумовлюючи права та обов’язки

суб'єктів надієних владними повноваженнями, визначаючи їх місце при застосуванні норм процесуального законодавства.

Вивчаючи та аналізуючи систему, важливим завданням являється дослідження взаємозв'язку між елементами самої системи принципів. Системний зв'язок — це комплексне поняття, зумовлене існуванням декількох структур, за допомогою яких можна описати особливості будь-якої системи, в тому числі і системи принципів апеляційного провадження. Тюхтин В. С. до таких структур відносить: статичну, динамічну, кінематичну, функціональну та генетичну [6, с. 30].

Список використаних джерел

1. Давыдов П. М. Принципы советского уголовного процесса: учеб. пособ. / П. М. Давыдов. — Свердловск, 1957. — С. 4.
2. Беспалько І. Л. Система принципів кримінального процесу та проблема їх класифікації: монографія / І. Л. Беспалько. — Х.: Вид-во «ФІНН», 2011. — С. 29.
3. Данильян О. Г. Философия: ученик / О. Г. Данильян, В. М. Тараненко. — Х.: Прапор, 2005. — С. 142.
4. Кучинська О. П. Принципи кримінального провадження в механізмі забезпечення прав його учасників: монографія / О. П. Кучинська. — К.: Юрінком Інтер, 2013. — С. 107.
5. Беспалько І. Л. Система принципів кримінального процесу та проблема їх класифікації: монографія / І. Л. Беспалько. — Х.: Вид-во «ФІНН», 2011. — С. 32.
6. Тюхтин В. С. Отражение, системы, кибернетика. Теория отражения в свете киберпеттики и системного подхода / В. С. Тюхтин. — М.: Наука, 1972. — С. 30.

НАХОЛЮК О. С.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального процесу

ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ

В Україні на конституційному рівні найвищою соціальною цінністю визнаються людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека. А головним обов'язком держави є утвердження і забезпечення прав і свобод людини [2].

Відомо, що значне місце серед правових гарантій забезпечення конституційних прав і свобод особи посідають кримінально-процесуальні